

Styret i Sparebank 1 Østlandet
Postboks 203
2302 HAMAR

VÅR REFERANSE
23/3728

DERES REFERANSE

UNNTATT OFFENTLIGHET
Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13
1. ledd nr. 2
Gjelder kun merkede avsnitt

DATO
10.11.2023

Tilsynsrapport

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn Sparebank1 Østlandet 16. mai 2023. Tilsynet var en del av Finanstilsynets løpende oppfølging av bankens bruk av internmodeller for kapitalkravsberegning (IRB-metoden), jf. forskrift om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD IV (CRR/CRD IV-forskriften, §45. Formålet med tilsynet var å ettergå bankens anvendelse av IRB-systemet i risikostyring, kontroll, innvilgelse og bankens validering av IRB-systemet.

Til grunn for rapporten ligger Finanstilsynets foreløpige rapport datert 5. juli 2023 og styrets svarbrev av 14. september 2023.

Om IRB-systemet i Sparebank1 Østlandet

Bank1 Oslo og Sparebanken Hedmark fikk hhv. 13. mai 2008 og 21. februar 2012 tillatelse fra Finanstilsynet til å benytte IRB-metoden til å beregne kapitalkrav for kredittrisiko for boliglån og utlån til foretak. Tillatelsen ble gitt med hjemmel i dagjeldende kapitalkravsforordning. Reglene om bruk av IRB-metoden er videreført i kapitalkravsforordningen (forordning (EU) 575/2013), jf. CRR/CRD IV-forskriften § 2 første ledd. Bankene fikk 24. februar 2015 tillatelse til å benytte avansert IRB-metode med egne estimer for LGD og KF for utlån til foretak. IRB-modellene og kalibreringsnivåene i de fusjonerte bankene ble videreført ved fusjon i 2017, jf. Finanstilsynets brev av 22. desember 2016.

IRB-metoden innebærer at risikovekten på hvert enkelt utlån beregnes ut fra bankens egne estimer for misligholdssannsynlighet (PD) og tapsgrad (LGD). Bruk av IRB-metoden stiller omfattende krav til bankens estimering og validering av PD og LGD. Videre må disse estimatene spille en sentral rolle i bankens risikostyring, beslutningsprosesser, kredittinnvilgelse, kapitalallokering og selskapsstyring, jf. kapitalkravsforordningens kapittel 144 (1b).

Anvendelse av IRB-modellene

Finanstilsynet fikk i forkant av tilsynet tilsendt et utvalg kredittsaker for PM og BM. Bankens beslutningsnotater er produsert ved hjelp av "Loan Process", som er et system utviklet for å gi standardiserte dokumenter. Beslutningsnotatene inneholder interne PD- og LGD verdier, samt en rekke andre størrelser som banken benytter i innvilgelsesprosessen. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at regulatoriske PD- og

FINANSTILSYNET
Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo

Telefon 22 93 98 00

post@finansstilsynet.no
www.finanstilsynet.no

Saksbehandler
Even Rytter
Dir. tlf. 22 93 98 00

LGD-verdier ikke fremkommer i notatene og presiserte at tillatelsen til å benytte egne PD- og LGD-estimerer i kapitalkravsberegningen forutsetter at parameterne må spille en sentral rolle i bankens risikostyring, herunder i innvilgelse, jf. kapitalkravsforordningen artikkel 144 (1b).

I styrets svar gir banken uttrykk for å være enig i Finanstilsynets vurdering om at regulatoriske verdier må komme tydelig frem i beslutningsnotatene. Det fremkommer at Sparebank1-alliansen har igangsatt et prosjekt for videreutvikling av innvilgelsessystemene. Banken har gitt innspill om at det i utviklingen må hensyntas at regulatoriske verdier skal fremgå i innvilgelsessystemet slik at opplysningene som fremkommer er i overensstemmelse med estimatene som benyttes i kapitalkravsberegningen.

Styret skriver i svar på foreløpig rapport at rådgiverne i bedriftsmarkedet er blitt gitt modelloplæring. Finanstilsynet legger til grunn at alle relevante beslutningstakere, både innen bedrifts- og personmarkedet er kjent med hvordan IRB-modellene måler risikoen på engasjements- og porteføljenivå. Finanstilsynet presiserer at anvendelseskravet for IRB-tillatelse innebærer at PD, LGD og kapitalbinding må tillegges vekt i kredittvurderingen og at banken må se til at kapitalkravene reflekterer risikoen.

Finanstilsynet tar styrets svar om opplæring og videreutvikling av innvilgelsessystemene til orientering og vil følge opp arbeidet i videre tilsynsaktivitet.

Risikoprising

Risikoprising ble presentert under tilsynet som et anvendelsesområde for IRB-modellene. Under tilsynet og i foreløpig rapport kommenterte Finanstilsynet at bankens valideringsrapport ikke viser noen sammenheng mellom risikoklasse og pris for personkunder i risikoklassene A-F, hvor hovedtyngden av porteføljen befinner seg. For bedriftsmarkedet er det ingen sammenheng mellom risikoklasse og pris i klassene A-D.

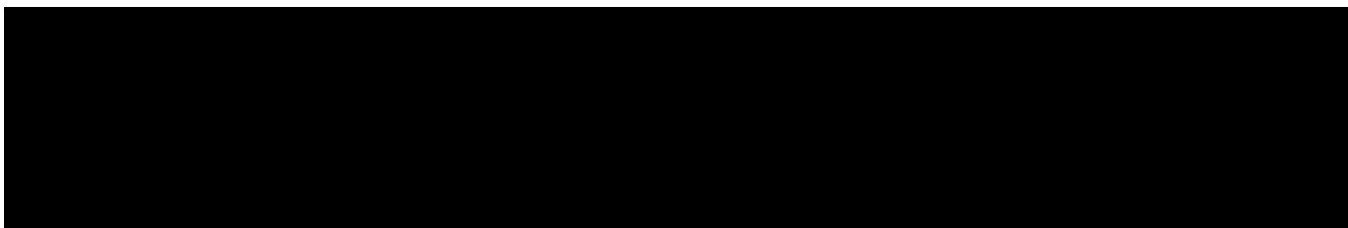
I svar på foreløpig rapport skriver styret at figurene i valideringsrapporten viser gjennomsnittlig rente for innvilgede kredittsaker i person- og bedriftsmarkedet i 2019, og ikke hele utlånsporteføljen, og at utvalget dermed er begrenset. Videre påpeker styret at figurene i valideringsrapporten viser gjennomsnittlig rente fordelt på PD-risikoklasser og ikke "risikogruppe" som hensyntar en kombinasjon av PD og LGD.

For personmarkedet opererer banken med prismatrisen per produkt i prisingen, som er bygd opp langs dimensjonene PD og sikkerhetsklasse. Styret skriver i svar på foreløpig rapport at konkurransen innenfor personmarkedet er skarpere enn i bedriftsmarkedet, og at konkurransesituasjonen og strategi spiller inn i risikoprisingen i personmarkedet.

Finanstilsynet tar styrets svar til orientering og legger til grunn at risikoprising følges opp i valideringen.

Scorekort adferd

Under tilsynet og i foreløpig rapport påpekte Finanstilsynet at adferdsscore i de innsendte kredittsakene gjennomgående var svært høy, og stilte spørsmål ved objektiviteten og sensitiviteten for undervariablene.

Finanstilsynet påpeker at enkelte adferdsvariabler kan være en indikasjon på et forestående mislighold heller enn en underliggende forklaring (endogenitet). Variablene vil således ha kort prediksjonshorison og begrenset relevans som forklaringsvariabel. *I fremtidig validering bør banken undersøke om noen av de valgte forklaringsvariablene kan anses som endogene, herunder vurdere korrelasjon mellom enkeltvariabler og forhold banken har identifisert som indikatorer på at kunden ikke vil kunne innfri lånet ("unlikelihood to pay"-kriterier i bankens misligholdsdefinisjon).*

Validering

I henhold til kapitalkravsforordningen artikkel 185 skal banken i valideringen sammenligne estimerte og realiserte verdier av risikoparametrene (PD, LGD og KF) på en konsistent måte, analysere avvik og følge opp med oppkalibrering om nødvendig. Finanstilsynet fikk tilsendt bankens valideringsrapporter for 2020 og 2021 i forkant av tilsynet.

PD

I valideringsrapporten for utfallsåret 2021 finner banken at observerte misligholdsrater er signifikant lavere enn de estimerte PD verdiene på klassenivå for BM-segmentet og at det således er overestimert. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport på at PD-estimatene reflekterer langsiktige misligholdsrater med innslag fra krisetider, mens de observerte misligholdsratene er hentet fra særdeles gode tider i norsk økonomi. Finanstilsynet påpekte videre at valideringsrapporten ikke inneholdt noen sammenligning av PD og mislighold på risikoklassenivå for personmarkedsporteføljen.

I svarbrevet viser banken sammenligningen av estimert og observert mislighold per risikoklasse for personmarkedsporteføljen, som var falt ut av valideringsrapporten ved en feil. Banken presiserer at PD-modellene er kalibrert på segmentnivå og ikke risikoklassenivå og at sammenligningen på risikoklassenivå kun viser at misligholdsfrekvensen ikke overstiger PD per risikoklasse over tid.

LGD

I valideringsrapporten for utfallsåret 2021 sammenligner banken predikert og observert LGD på klassenivå, og vurderer at marginene er gode for alle klasser. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at LGD skal reflektere et tap i en alvorlig nedgangstid, og at marginene i enkelte risikoklasser framstår knappe. Ettersom det ikke fremkommer i valideringsrapporten hvor store andeler av frisk portefølje som befinner seg i de ulike klassene, er det ikke mulig å vurdere konsekvensene av eventuell underestimert.

Finanstilsynet ba i foreløpig rapport banken redegjøre for resultater av sammenligning av bankens LGD-estimer med Finanstilsynets referansemodell i rundskriv 3/2021.

I svarbrevet har banken lagt fram oversikter som viser observerte tapsgrader og estimert LGD før og etter justering for nedgangstider og sikkerhetsmargin ("økonomisk" og "regulatorisk" LGD), og med bruk av referanseformelen for boliglån, per LGD-intervall. Banken viser til at økonomisk LGD er høyere enn observert LGD i alle intervaller og at regulatorisk LGD er betydelig høyere og hevder at regulatorisk LGD dermed er konservativt kalibrert.

Valideringsmetodikk

Finanstilsynet reiste i foreløpig rapport spørsmål om bankens valideringsmetoder er egnet til å avdekke eventuell underestimert av PD og LGD på klassenivå.

I svarbrevet viser styret til at modellene er kalibrert per segment, ikke per risikoklasse og at de strengeste valideringstestene derfor vil være knyttet til kalibreringssegmentene. Banken presiserer at det i valideringsrammeverket også foreligger tester på klassenivå for PD og LGD, og at valideringen med rimelighet forventes å avdekke underestimert på klassenivå.

Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet presiserer at kravene til PD- og LGD-estimatene gjelder på risikoklassenivå, jf. kapitalkravsforordningen artikkel 180 (2) og 181 (1). Banken må derfor ha tilstrekkelig strenge valideringstester på klassenivå. Etter Finanstilsynets vurdering underbygger ikke bankens validering at LGD-modellene er tilstrekkelig konservative. Dette gjelder særlig LGD-modellen for boliglån hvor det er knapp margin mellom predikert LGD for justering for nedgangstid og sikkerhetsmargin ("økonomisk LGD") og observert LGD i den laveste klassen hvor hovedtyngden av porteføljen befinner seg. Banken bør derfor benytte referanseformelen i rundskriv 3/2021 for å oppnå forsvarlige LGD-estimer for boliglån.

I Finanstilsynets tillatelse til modellendringer for foretaksporteføljen, jf. brev av 22. juni 2023, har Finanstilsynet stilt vilkår til bankens validering. Banken har påklaget vilkårene. Klagen er til behandling i Finanstilsynet.

Banken bes ettersende valideringsrapport for utfallsåret 2022 når den er styrebehandlet, samt bekreftelse på styrebehandlingen.

For Finanstilsynet

Linda Støle Hårstad
seksjonssjef

Even Rytter
rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.